

नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५४) काठमाडौं, मंसिर १४ गते २०६१ साल (अतिरिक्ताङ्क ३९)

भाग २

श्री ५ को सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट जारी गरिबक्सेको तल लेखिए बमोजिमको अध्यादेश सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

२०६१ सालको अध्यादेश नं. २१

स्वस्तिश्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत वीरेन्द्रमाला महेन्द्रमाला परम नेपालप्रतापभास्कर ओजस्विराजन्य परम गौरवमय तेजस्वी त्रिभुवनप्रजातन्त्रश्रीपद परम उज्ज्वल कीर्तिमय नेपालश्रीपद परम प्रोज्ज्वल नेपालतारा परम पवित्र ॐरामपट्ट परम महागौरवमय सुप्रदीप्त वीरेन्द्रप्रजातन्त्रभास्कर परम ज्योतिर्मय सुविख्यात त्रिशक्तिपट्ट परम सुप्रसिद्ध प्रबल गोरखादक्षिणबाहु परमाधिपति अतिरथी परम सेनाधिपति श्री श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव देवानाम् सदा समरविजयिनाम् ।

लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयको सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको अध्यादेश

प्रस्तावना: भगवान् गौतम बुद्धका उपदेशलाई विश्व शान्तिका लागि मार्गदर्शक सन्देशका रूपमा स्वीकार एवं अनुशरण गरी शान्ति, बन्धुत्व, मैत्री तथा सद्भाव

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

प्रवर्द्धन गर्न, शिक्षामा गुणस्तर कायम गरी बौद्ध दर्शन, साहित्य, शिक्षा र संस्कृतिको अध्ययन, अध्यापन र अनुसन्धान गर्नका लागि उच्च तहका शिक्षण संस्थाहरु सञ्चालन गर्न जनस्तरबाट लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयको स्थापना र व्यवस्था गर्न तत्काल आवश्यक भएको र हाल संसदको अधिवेशन नभएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ को धारा ७२ अनुसार यो अध्यादेश जारी गरिबक्सकोछ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस अध्यादेशको नाम "लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालय अध्यादेश, २०६९" रहेको छ ।
(२) यो अध्यादेश तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस अध्यादेशमा,-
 - (क) "विश्वविद्यालय" भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालय सम्भन्नु पर्छ ।
 - (ख) "सभा" भन्नाले दफा ७ बमोजिमको विश्वविद्यालय सभा सम्भन्नु पर्छ ।
 - (ग) "प्राज्ञिक परिपद्" भन्नाले दफा १० बमोजिमको प्राज्ञिक परिपद् सम्भन्नु पर्छ ।
 - (घ) "कार्यकारी परिपद्" भन्नाले दफा १२ बमोजिमको कार्यकारी परिपद् सम्भन्नु पर्छ ।
 - (ङ) "सङ्काय" भन्नाले दफा १४ बमोजिमको सङ्काय सम्भन्नु पर्छ ।
 - (च) "विद्या परिपद्" भन्नाले दफा १५ बमोजिमको विद्या परिपद् सम्भन्नु पर्छ ।
 - (छ) "क्याम्पस" भन्नाले विश्वविद्यालयको आङ्गिक क्याम्पस सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पस समेतलाई जनाउँनेछ ।
 - (ज) "डीन" भन्नाले सङ्कायको प्रमुख सम्भन्नु पर्छ ।
 - (झ) "शिक्षक" भन्नाले विश्वविद्यालयमा शिक्षा प्रदान गर्ने वा अनुसन्धान गर्ने गराउने प्राध्यापक, सहप्राध्यापक, उपप्राध्यापक तथा सहायक प्राध्यापक सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले विश्वविद्यालयका विभिन्न तहका प्रशिक्षक तथा यस अध्यादेश अन्तर्गत बनेका नियममा शिक्षक भनी तोकिएको अन्य व्यक्ति समेतलाई जनाउँनेछ ।
 - (ञ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस अध्यादेश अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्भन्नु पर्छ ।

(२)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

परिच्छेद-२

विश्वविद्यालयको स्थापना सम्बन्धी व्यवस्था

३. विश्वविद्यालयको स्थापना: (१) बौद्ध दर्शन, साहित्य, शिक्षा र संस्कृतिको अध्ययन, अध्यापन र अनुसन्धान गर्नका लागि उच्च तहका शिक्षण संस्थाहरु सञ्चालन गर्न लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयको स्थापना गरिएकोछ।
(२) विश्वविद्यालयको केन्द्रीय कार्यालय रुपन्देही जिल्लाको लुम्बिनी क्षेत्रमा रहनेछ।
४. विश्वविद्यालय स्वशासित सङ्गठित संस्था हुने: (१) विश्वविद्यालय अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित सङ्गठित संस्था हुनेछ।
(२) विश्वविद्यालयको सबै काम कारवाहीको निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ।
(३) विश्वविद्यालयले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेच बिखन गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ।
(४) विश्वविद्यालयले व्यक्ति सरह नालिस उजुर गर्न र विश्वविद्यालय उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ।

परिच्छेद-३

विश्वविद्यालयको सङ्गठन स्वरुप र पदाधिकारी सम्बन्धी व्यवस्था

५. विश्वविद्यालयको सङ्गठन: विश्वविद्यालयको सङ्गठन देहाय बमोजिम हुनेछ र यिनीहरुको सामूहिक रुप नै विश्वविद्यालयको स्वरुप हुनेछ :-
(क) सभा
(ख) प्राज्ञिक परिषद्
(ग) कार्यकारी परिषद्
(घ) सङ्काय
(ङ) विद्या परिषद्
(च) क्याम्पस
(छ) तोकिए बमोजिमका अन्य निकाय।
६. विश्वविद्यालयका पदाधिकारीहरु: विश्वविद्यालयमा देहायका पदाधिकारीहरु रहनेछन् :-
(क) कुलपति
(ख) सहकुलपति
(ग) उपकुलपति
(घ) रजिष्ट्रार
(ङ) डीन

संस्थाका प्रतिनिधिहरूमध्येबाट कम्तिमा	
दुई जना महिला पर्ने गरी सात जना	-सदस्य
(ध) चन्दादाताहरूमध्येबाट दुई जना	-सदस्य
(न) शिक्षाप्रेमी तथा समाजसेवीहरू	
मध्येबाट एकजना	-सदस्य
(प) रजिष्ट्रार	-सदस्य-सचिव

(३) सभाका पदेन सदस्य बाहेक अन्य सदस्यहरूको मनोनयन कार्यकारी परिषद्को सिफारिसमा कुलपतिबाट हुनेछ ।

(४) सभाका मनोनीत सदस्यहरूको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(५) कुनै कारणले सभाका मनोनीत सदस्यको पद रिक्त हुन गएमा बाँकी अवधिको लागि उपदफा (३) बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी अर्को व्यक्तिलाई मनोनयन गरिनेछ ।

८. सभाको बैठक: (१) सभाको बैठक वर्षको कम्तिमा दुई पटक बस्नेछ ।

(२) सभाको बैठक सभाको अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(३) सभाको बैठक हुनुभन्दा कम्तिमा पन्ध्र दिन अगावै बैठकमा छलफल हुने विषयको कार्यसूची सहितको सूचना सभाको सदस्य-सचिवले सबै सदस्यहरूलाई दिनु पर्नेछ ।

(४) सभामा तत्काल कायम रहेका पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा सभाको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(५) सभाको बैठकको अध्यक्षता सभाको अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा सभाको उपाध्यक्षले गर्नेछ । सभाको अध्यक्ष र उपाध्यक्ष दुवैको अनुपस्थितिमा सभाको बैठकको अध्यक्षता उपकुलपतिले गर्नेछ ।

(६) सभाको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(७) सभाको बैठकको निर्णय सभाको सदस्य-सचिवले प्रमाणित गरी राख्नेछ ।

(८) सभाको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि सभा आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

९. सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार: सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) विश्वविद्यालयको नीति निर्धारण गर्ने,

(ख) विश्वविद्यालयलाई मार्गदर्शन गर्ने,

(ग) विश्वविद्यालयको शैक्षिक कार्यक्रमहरूको सञ्चालन र प्रबन्ध गर्ने, गराउने,

(५)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

- (घ) क्याम्पसको स्थापना तथा सम्बन्धन सम्बन्धमा आवश्यक काम गर्ने, गराउने,
- (ङ) विश्वविद्यालयबाट प्रदान गरिने विभिन्न उपाधि निर्धारण गर्ने र प्रदान गर्ने,
- (च) विश्वविद्यालयका आङ्गिक तथा विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसलाई निर्देशन दिने र मार्गदर्शन गर्ने,
- (छ) विश्वविद्यालय अन्तर्गतका विभिन्न निकायहरुको शैक्षिक तथा प्रशासनिक नीति निर्धारण गर्ने,
- (ज) विश्वविद्यालयको आवश्यकता अनुसार विभिन्न समिति, उप-समिति वा कार्य टोलीको गठन गर्ने,
- (झ) विश्वविद्यालयको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने,
- (ञ) विश्वविद्यालय अन्तर्गतका निकायहरुको वार्षिक प्रतिवेदन माथि छलफल गर्ने र कार्यक्रमको मूल्याङ्कन गर्ने,
- (ट) विश्वविद्यालयको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन माथि छलफल तथा स्वीकृत गर्ने,
- (ठ) विश्वविद्यालय सम्बन्धी नियमहरु पारित गर्ने,
- (ड) विश्वविद्यालयका पदाधिकारी, शिक्षक तथा कर्मचारीको सेवा शर्त निर्धारण गर्ने,
- (ढ) विश्वविद्यालयको सम्पति संरक्षण गर्ने गराउने,
- (ण) तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने ।

परिच्छेद-५

प्राज्ञिक परिषद् सम्बन्धी व्यवस्था

१० **प्राज्ञिक परिषद्को गठन:** (१) विश्वविद्यालयको शैक्षिक तथा प्राज्ञिक निकायको रूपमा काम गर्न एक प्राज्ञिक परिषद् रहनेछ ।

(२) प्राज्ञिक परिषद्को गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क)	उपकुलपति	-अध्यक्ष
(ख)	रजिष्ट्रार	-सदस्य
(ग)	विश्वविद्यालयका विभिन्न विषय समितिका अध्यक्षहरु मध्येबाट पाँच जना	-सदस्य
(घ)	शिक्षकहरुमध्येबाट एक जना	-सदस्य
(ङ)	बौद्ध दर्शन, साहित्य, शिक्षा र संस्कृतिका क्षेत्रमा विशिष्ट योगदान पुऱ्याएका व्यक्तिहरु	

(६)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मध्येबाट दुई जना

-सदस्य

(च) डीन

-सदस्य-सचिव

(३) प्राज्ञिक परिषद्का पदेन सदस्यहरु बाहेक अन्य सदस्यहरुको मनोनयन कार्यकारी परिषद्को सिफारिसमा कुलपतिबाट हुनेछ ।

(४) प्राज्ञिक परिषद्का मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्राज्ञिक परिषद्का कुनै मनोनीत सदस्यको काम सन्तोषजनक नदेखिएमा कार्यकारी परिषद्को सिफारिसमा कुलपतिले निजलाई जुनसुकै बखत हटाउन सक्नेछ ।

तर त्यसरी हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन ।

(६) कुनै कारणले प्राज्ञिक परिषद्का मनोनीत सदस्यको पद रिक्त हुन गएमा बाँकी अवधिको लागि उपदफा (३) बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी अर्को व्यक्तिलाई मनोनयन गरिनेछ ।

(७) प्राज्ञिक परिषद्को बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११. प्राज्ञिक परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार: प्राज्ञिक परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) विश्वविद्यालयको पाठ्यक्रम निर्धारण तथा स्वीकृत गर्ने,
- (ख) विश्वविद्यालय अन्तर्गत सञ्चालन हुने परीक्षाको किसिम तोक्ने,
- (ग) विद्यार्थी भर्ना सम्बन्धी योग्यता र संख्या निर्धारण गर्ने,
- (घ) अनुसन्धान सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने र अनुसन्धान कार्यक्रमलाई स्वीकृति प्रदान गर्ने,
- (ङ) विद्यार्थीहरुको शैक्षिक कार्यक्रमको मूल्याङ्कन गर्ने,
- (च) शिक्षण र अनुसन्धानको स्तर निर्धारण गर्ने,
- (छ) मानार्थ उपाधिहरुको व्यवस्था गर्ने,
- (ज) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने ।

परिच्छेद-६

कार्यकारी परिषद् सम्बन्धी व्यवस्था

१२. कार्यकारी परिषद्को गठन: (१) विश्वविद्यालयको कार्यकारी निकायको रूपमा काम गर्न एक कार्यकारी परिषद् रहनेछ ।

(२) कार्यकारी परिषद्को गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) उपकुलपति	-अध्यक्ष
(ख) डीन	-सदस्य

(७)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) सभाका सदस्य रहेका क्याम्पस

प्रमुखहरुमध्येबाट एक जना

-सदस्य

(घ) शिक्षकहरुमध्येबाट एक जना महिला

पर्ने गरी दुई जना

-सदस्य

(ङ) रजिष्ट्रार

-सदस्य-सचिव

(३) उपदफा (१) को खण्ड (ग) र (घ) बमोजिमका सदस्यहरुको मनोनयन उपकुलपतिको सिफारिसमा कुलपतिले गर्नेछ ।

(४) कार्यकारी परिषद्का मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कार्यकारी परिषद्को कुनै मनोनीत सदस्यको काम सन्तोषजनक नदेखिएमा उपकुलपतिको सिफारिसमा कुलपतिले निजलाई जुनसुकै बखत हटाउन सक्नेछ ।

तर यसरी हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन ।

(६) कुनै कारणले मनोनीत सदस्यको पद रिक्त हुन गएमा बाँकी अवधिका लागि उपदफा (३) बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी अर्को व्यक्तिलाई मनोनयन गरिनेछ ।

(७) कार्यकारी परिषद्को बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

तर यस अध्यादेश अन्तर्गत बनाउनु पर्ने नियम नबनेसम्म कार्यकारी परिषद्को बैठक सम्बन्धी कार्यविधि सो परिषद् आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१३. कार्यकारी परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार: कार्यकारी परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) सभाको निर्णय र निर्देशनहरु कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(ख) विश्वविद्यालयको वार्षिक कार्यक्रम, बजेट, प्रगति विवरण, लेखापरीक्षण प्रतिवेदन र अन्य प्रस्तावहरु तयार गरी स्वीकृतिको लागि सभा समक्ष पेश गर्ने,

(ग) विश्वविद्यालयको कोष तथा चल, अचल सम्पतिको सञ्चालन, रेखदेख र नियन्त्रण गर्ने,

(घ) सभाको नीति निर्देशनको अधीनमा रही विश्वविद्यालयको चल, अचल सम्पति बेचबिखन गर्ने तथा ठेक्का पट्टामा दिने,

(८)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

- (ड) विश्वविद्यालयद्वारा सञ्चालित कार्यक्रमहरुको समन्वय, रेखदेख तथा निरीक्षण गर्ने र सोको प्रतिवेदन सभामा पेश गर्ने,
- (च) विश्वविद्यालय सम्बन्धी नियमको मस्यौदा तयार गरी स्वीकृतिको लागि सभामा पेश गर्ने,
- (छ) विश्वविद्यालयको लागि आवश्यक पर्ने शिक्षक तथा कर्मचारीहरु तोकिए बमोजिम नियुक्ति र बढुवा गर्ने,
- (ज) विश्वविद्यालयलाई प्राप्त दान, दातव्य, आर्थिक तथा अन्य सहयोग ग्रहण गर्ने,
- (झ) विद्यार्थी शुल्क निर्धारण गर्ने, र
- (ञ) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

परिच्छेद-७

सङ्घाय, क्याम्पस तथा अन्य निकाय सम्बन्धी व्यवस्था

१४. **सङ्घाय:** (१) विश्वविद्यालयबाट सञ्चालन गरिने उच्च शिक्षाको लागि तोकिएका विषयमा तोकिए बमोजिमको सङ्घाय रहनेछ ।
(२) सङ्घायको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
१५. **विद्या परिषद्को गठन:** (१) सङ्घायमा शैक्षिक तथा प्राज्ञिक कार्यक्रमको सञ्चालन गर्नको लागि तोकिए बमोजिमको एक विद्या परिषद्को गठन हुनेछ ।
(२) विद्या परिषद् अन्तर्गत तोकिए बमोजिमका विषय समितिहरु रहनेछन् ।
(३) विद्या परिषद् र सो अन्तर्गत रहने विषय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
१६. **क्याम्पसको स्थापना तथा सञ्चालन:** (१) विश्वविद्यालयले उच्च शिक्षा प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि क्याम्पसको स्थापना तथा सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम विश्वविद्यालयबाट स्थापना तथा सञ्चालन गरिने क्याम्पस सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
१७. **विश्वविद्यालयसँग सम्बन्धन गर्न सक्ने:** (१) कुनै स्वदेशी वा विदेशी क्याम्पसले विश्वविद्यालयसँग सम्बन्धन गरी सञ्चालन गर्न चाहेमा विश्वविद्यालयले त्यस्तो क्याम्पसलाई सम्बन्धन प्रदान गर्न सक्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसले विश्वविद्यालयले तोकेको सम्बन्धन शुल्क प्रत्येक वर्ष विश्वविद्यालयलाई बुझाउनु पर्नेछ ।

(९)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट सम्पन्न गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

१८. (३) उपदफा (१) बमोजिम सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसले विश्वविद्यालयले तोकेका शर्तहरू पालन गर्नु पर्नेछ ।
अन्य निकाय रहन सक्ने: (१) विश्वविद्यालयमा यस अध्यादेशमा उल्लेख भए बाहेक तोकिए बमोजिमका अन्य निकाय रहन सक्नेछन् ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको निकायको स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-८

विश्वविद्यालयका पदाधिकारी सम्बन्धी व्यवस्था

१९. कुलपति : (१) प्रधानमन्त्री विश्वविद्यालयको कुलपति हुनेछ ।
(२) कुलपति विश्वविद्यालयको प्रमुख र सभाको अध्यक्ष हुनेछ ।
(३) कुलपतिले विश्वविद्यालय वा विश्वविद्यालयसँग सम्बन्धित जुनसुकै विषयमा निरीक्षण गर्न र विश्वविद्यालयलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।
२०. सहकुलपति: (१) शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्री वा राज्यमन्त्री विश्वविद्यालयको सहकुलपति हुनेछ ।
(२) सहकुलपतिले आवश्यकता अनुसार विश्वविद्यालयको निरीक्षण गर्न र विश्वविद्यालयलाई निर्देशन दिन सक्नेछ ।
२१. उपकुलपति: (१) उपकुलपति विश्वविद्यालयमा पूरा समय काम गर्ने प्रमुख पदाधिकारी हुनेछ ।
(२) उपकुलपतिको पदमा नियुक्तिको लागि सिफारिस पेश गर्न कुलपतिबाट सहकुलपतिको अध्यक्षतामा सभाको दुई जना सदस्य रहेको एक समिति गठन हुनेछ र सो समितिको सिफारिसमा कुलपतिबाट उपकुलपतिको नियुक्ति हुनेछ ।
(३) उपकुलपतिको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।
(४) उपकुलपतिको पारिश्रमिक, सुविधा र सेवाका अन्य शर्तहरू तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।
२२. उपकुलपतिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) उपकुलपतिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-
(क) विश्वविद्यालयको सबै काम कारवाही उपर रेखदेख तथा नियन्त्रण गर्ने,
(ख) सभाको निर्णय र निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
(ग) सभामा पेश हुने सबै विषय सम्बन्धी प्रस्ताव पेश गर्ने,

- (घ) विश्वविद्यालयको विकासको लागि अल्पकालीन वा दीर्घकालीन कार्यक्रम तय गर्ने, गराउने,
- (ङ) विश्वविद्यालयको तर्फबाट विभिन्न निकायमा प्रतिनिधित्व गर्ने, गराउने,
- (च) विश्वविद्यालयलाई आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्ने ।

(२) यो अध्यादेश वा यस अध्यादेश अन्तर्गत बनेको नियममा कुनै निकाय वा पदाधिकारीले गर्ने भनी उल्लेख भएका कामहरु बाहेक अन्य कामहरु उपकुलपतिले गर्नेछ । उपकुलपतिले त्यसरी कुनै काम गरेकोमा त्यसको जानकारी तुरुन्त कुलपतिलाई दिनु पर्नेछ र सो काम गरे पछि लगत्तै बस्ने सभाको बैठकबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपकुलपतिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२३. रजिष्ट्रार: (१) रजिष्ट्रार विश्वविद्यालयमा पूरा समय काम गर्ने पदाधिकारी हुनेछ ।

(२) रजिष्ट्रारको नियुक्ति उपकुलपतिको सिफारिसमा कुलपतिबाट हुनेछ ।

(३) विश्वविद्यालयको शैक्षिक, आर्थिक र कर्मचारी प्रशासन रजिष्ट्रारको सामान्य रेखदेखमा रहनेछ ।

(४) रजिष्ट्रारको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(५) रजिष्ट्रारको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार, पारिश्रमिक, सुविधा र सेवाका शर्तहरु तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

२४. डीन: (१) डीन सञ्चालनमा पूरा समय काम गर्ने प्रमुख पदाधिकारी हुनेछ ।

(२) डीनको नियुक्ति उपकुलपतिबाट हुनेछ ।

(३) डीनको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(४) डीनको काम, कर्तव्य र अधिकार, पारिश्रमिक, सुविधा र सेवाका अन्य शर्तहरु तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

२५. अन्य पदाधिकारी: (१) विश्वविद्यालयमा क्याम्पस प्रमुख लगायत तोकिए बमोजिमका अन्य पदाधिकारीहरु रहन सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको पदाधिकारीको नियुक्ति, काम, कर्तव्य र अधिकार, पारिश्रमिक, सुविधा र सेवाका शर्तहरु तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

२६. शिक्षक तथा कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था: (१) विश्वविद्यालयमा तोकिए बमोजिम शिक्षक तथा कर्मचारी रहनेछन् ।

(२) शिक्षक तथा कर्मचारीको नियुक्ति तथा बढुवाको लागि सिफारिस गर्न तोकिए बमोजिमको एक पद पूर्ति समिति रहनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमका शिक्षक तथा कर्मचारीको नियुक्ति, काम, कर्तव्य र अधिकार, पारिश्रमिक, सुविधा र सेवाका शर्तहरू तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

२७. पद रिक्त हुने: देहायको अवस्थामा विश्वविद्यालयका पदाधिकारीहरूको पद रिक्त भएको मानिनेछ:-

(क) निजको मृत्यु भएमा,

(ख) निजले नियुक्ति गर्ने अधिकारी समक्ष राजीनामा दिएमा,

(ग) निज नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट कसुरदार ठहरिएमा,

(घ) निजको मानसिक सन्तुलन ठीक नभएको प्रमाण भएमा, वा

(ङ) निजलाई यस अध्यादेश बमोजिम पदबाट हटाइएमा ।

२८. पदबाट हटाउन सकिने: (१) उपकुलपति, रजिष्ट्रार वा डीनले आफ्नो पद अनुरूपको जिम्मेवारी पूरा नगरेको वा निजले पद अनुकूलको आचरण नगरेको भनी सभामा तत्काल कायम रहेका एक चौथाई सदस्यहरूले निजलाई पदबाट हटाउन कुलपति समक्ष लिखित निवेदन दिएमा कुलपतिले सभाको कुनै सदस्यको अध्यक्षतामा विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको सदस्य र शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालयका सचिव रहेको तीन सदस्यीय एक छानबीन समिति गठन गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित छानबीन समितिले सो सम्बन्धमा आवश्यक छानबीन गरी तीस दिनभित्र आफ्नो प्रतिवेदन कुलपति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि कुलपतिले सो प्रतिवेदन सभा समक्ष पेश गर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम पेश भएको प्रतिवेदन उपर छलफल हुँदा सभाको बैठकमा उपस्थित सदस्यमध्ये सभामा तत्काल कायम रहेका पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यले निजलाई पदबाट हटाउन निर्णय गरेमा कुलपतिले उपकुलपति, रजिष्ट्रार वा डीनलाई पदबाट हटाउनेछ ।

तर त्यसरी हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन ।

(५) यस दफा बमोजिम कुनै पदाधिकारी उपर छानबीन शुरू भएमा त्यसको अन्तिम निर्णय नभएसम्मको लागि निजले आफू बहाल रहेको पदको काम गर्न पाउने छैन ।

(६) उपकुलपति, रजिष्ट्रार वा डीन बाहेक विश्वविद्यालयका अन्य पदाधिकारीलाई उपदफा (१) बमोजिमको आरोपमा छानबीन गर्दा वा पदबाट हटाउँदा अपनाउनु पर्ने प्रक्रिया तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-९

विश्वविद्यालयको कोष र लेखा परीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

२९ **विश्वविद्यालयको कोष:** (१) विश्वविद्यालयको आफ्नो एउटा छुट्टै कोष हुनेछ र सो कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन् :-

- (क) श्री ५ को सरकारबाट सहयोग वा अनुदान स्वरूप प्राप्त रकम,
- (ख) कुनै व्यक्ति वा संस्थाबाट चन्दा, दान, दातव्य र आर्थिक सहायता स्वरूप प्राप्त रकम,
- (ग) अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्था, विदेशी सरकार, निकाय, वित्तीय संस्था वा व्यक्तिबाट ऋण वा अनुदान स्वरूप प्राप्त रकम,
- (घ) विद्यार्थी शुल्क बापत प्राप्त रकम,
- (ङ) सम्बन्धन शुल्क बापत प्राप्त रकम,
- (च) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिम विश्वविद्यालयले कुनै रकम प्राप्त गर्दा श्री ५ को सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(३) विश्वविद्यालयको कोषको रकम कार्यकारी परिपदले तोकेको बैकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।

(४) विश्वविद्यालयको सबै खर्चहरू उपदफा (१) बमोजिमको कोषबाट व्यहोरिनेछ ।

(५) विश्वविद्यालयको कोष र खाताको सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३० **लेखा र लेखा परीक्षण :** (१) विश्वविद्यालयको आय व्ययको लेखा प्रचलित कानून बमोजिम राखिनेछ ।

(२) विश्वविद्यालयको आन्तरिक लेखा परीक्षण कार्यकारी परिपदले नियुक्त गरेको मान्यता प्राप्त लेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

(३) विश्वविद्यालयको अन्तिम लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

परिच्छेद-१०

विविध

३१ **प्रमाणपत्र र उपाधि दिने तथा समकक्षता र स्तर निर्धारण गर्ने:** (१) तोकिएको विषयमा उच्च शिक्षा हासिल गर्ने विद्यार्थी, प्रशिक्षार्थी वा अनुसन्धानकर्तालाई विश्वविद्यालयले तोकिए बमोजिमको प्रमाणपत्र र अनुसन्धानात्मक तथा

(१३)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

प्राज्ञिक क्षेत्रमा प्रशंसनीय कार्य गर्ने व्यक्तिलाई मानार्थ उपाधि प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) विश्वविद्यालयले कुनै स्वदेशी वा विदेशी विश्वविद्यालय वा शैक्षिक संस्थाको शैक्षिक उपाधिलाई मान्यता दिन र विश्वविद्यालयका विभिन्न तहका शैक्षिक उपाधिहरूसँग ती उपाधिहरूको समकक्षता र स्तर निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

३२. विश्वविद्यालयमा भर्ना हुन चाहिने योग्यता: विश्वविद्यालयमा भर्ना हुन चाहिने योग्यता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३३. विद्यार्थी भर्नाको लागि आरक्षण गर्न सक्ने: विश्वविद्यालयले महिला, अपाङ्ग, पिछडिएका आदिवासी, जनजाति र दलितलाई विश्वविद्यालयमा भर्ना हुनको लागि तोकिए बमोजिम आरक्षणको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

३४. राष्ट्रिय शिक्षा नीति अनुरूप कार्य गर्नु पर्ने: श्री ५ को सरकारको राष्ट्रिय शिक्षा नीति अनुरूप कार्य गर्नु विश्वविद्यालयको कर्तव्य हुनेछ ।

३५. प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने: (१) विश्वविद्यालयले वर्षभरिमा आफूले गरेको मुख्य मुख्य काम कारवाहीको प्रतिवेदन श्री ५ को सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा विश्वविद्यालयले वर्षभरिमा प्राप्त गरेको रकम र खर्चको विवरण समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

३६. निर्देशन दिन सक्ने: श्री ५ को सरकारले विश्वविद्यालयलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालन गर्नु विश्वविद्यालयको कर्तव्य हुनेछ ।

३७. अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सक्ने: (१) सभाले यो अध्यादेश वा यस अध्यादेश अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त भएको अधिकारमध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार प्राज्ञिक परिषद् वा कार्यकारी परिषद्लाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(२) प्राज्ञिक परिषद् वा कार्यकारी परिषद्ले यो अध्यादेश वा यस अध्यादेश अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त भएको अधिकारमध्ये आवश्यकतानुसार केही अधिकार कुनै निकायलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(३) विश्वविद्यालयका कुनै पदाधिकारीले यो अध्यादेश वा यस अध्यादेश अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त भएको अधिकारमध्ये आवश्यकतानुसार केही अधिकार आफू मातहतका कुनै पदाधिकारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

३८. श्री ५ को सरकारसँग सम्पर्क: विश्वविद्यालयले श्री ५ को सरकारसँग सम्पर्क राख्दा शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय मार्फत राख्नेछ ।

३९. काम कारवाही बढेर नहुने: विश्वविद्यालयको कुनै पदाधिकारी वा सदस्यको स्थान रिक्त भई वा कुनै पदाधिकारी वा सदस्यको नियुक्ति वा मनोनयनमा त्रुटी भएको कारणले मात्र त्यस्तो काम कारवाही बढेर हुने छैन ।

४०. **असल नियतले गरेको काममा बचाउ:** यो अध्यादेश वा यस अध्यादेश अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम असल नियतले गरेको वा गर्न खोजेको कुनै कामको सम्बन्धमा विश्वविद्यालय वा विश्वविद्यालयको कुनै पदाधिकारी उपर मुद्दा चलाउने वा अन्य कारवाही गरिने छैन ।
४१. **विघटन गर्न सक्ने:** (१) कुनै कारणले विश्वविद्यालय सञ्चालन हुन नसक्ने देखिएमा सभाको सिफारिशमा श्री ५ को सरकारले विश्वविद्यालयलाई विघटन गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम विघटन गर्नु अघि कसैको कुनै किसिमको दावी भए शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालयमा त्यस्तो दावी पेश गर्न कम्तिमा पैंतीस दिनको म्याद दिई सार्वजनिक सूचना जारी गर्नु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) बमोजिम विश्वविद्यालय विघटन भएमा सो विश्व विद्यालयको सम्पत्ति बेचबिखन गरी प्राप्त रकमबाट खामेसम्मको रकमको मात्र दायित्व श्री ५ को सरकारले भुक्तानी गर्नेछ ।
४२. **नियम बनाउने अधिकार:** यो अध्यादेशको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्नको लागि विश्वविद्यालयले यो अध्यादेशको अधीनमा रही आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

लालमोहर सदर मिति:- २०६१।८।१४।२

आज्ञाले,
डा. कुलरत्न भुर्तेल
श्री ५ को सरकारको सचिव

(१५)

मुद्रण विभाग, सिंहदरवार, काठमाडौंमा मुद्रित। मूल्य: रु. १०।-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

